בסוד שיח

מאת שאול שיף

הגר"ש גורן זצ"ל זמן קצר לפני פטירתו:

"אני רואה הסתר פנים נורא ואם כך למה לי חיים...?"

נתן נתניהו המוכר יותר בכינוי "נוס", צבר בשנתיים האחרונות שעות רבות במחיצתו של הגר"ש גורן זצ"ל. במהלך הפגישות הללו נוצרו ביניהם יחסים של אמון הדדי והרב היה משוחח עמו ללא "קרומים" על כל הנושאים שעלו על הפולחן. באחת משיחותיהם האחרונות ביקש "נוס" מהרב הבהרות בדבר עמדתו על רמת הגולן, שכוכזר התפתיעה את נאמני ארץ ישראל. השיחה הזאת, שהתקיימה בביתו של הרב, נחרטה עמוק בלבו של "נוס": "ראיתי ממש בעיני איך שארץ־ישראל היא תמצית חלבו ודמו. קשה להסביר את זה במילים".

וכה היו דבריו: נפגשתי עם רבין וה'א נתן לי להבין שהאיום המרכזי הוא סוריה, ומכאן שיש ערך גדול להסכם שלום עמה. כתוצאה מן השלום עם סוריה תיפתר הבעייה של החזרת שטחי יו"ש. ולכן, אני כמו רופא, הייתי צריך לבחור בין כריתת היד לבין כריתת הלב שזה יו"ש וירושלים. הכרעתי כמובן לטובת הלב. משעמדתי על כך שרבין הטעה אותי, נתתי לזה פומבי. אני עדיין בדעה שהיהודי ושומרון מבחינת החשיבות שלהם, עדיפים על רמת הגולן, אבל אין ספק שהגולן הוא חלק מארץ־ישראל, אם כי קרושתו פחותה מקרושת יו"ש. יחד עם זאת ברור שמתיישבי הגולן מקיימים כל יום את מצוות יש"ב הארץ.

מה שמתוקף היום הוא "הסתר־פנים" שאני לא יודע איך אפשר להתמודד עמו. אני כבר בגיל שראיתי פעם "הסתר־פנים", בתקופת השואה וקיוויתי שיותר לא אראה מצבים כאלה. מה עוד שאנו בלי ספק בשלב מתקדם של הגאולה. אבל, אם רבין "משיך בדרך הזאת, אני רואה בזה "הסתר פנים" נורא ואם כך למה לי חיים... תולשים לי את הלב, קורעים ממני את הלב. אני לא מצליח לישון בלילות, ואני לא מבין איך קרה לנו אסון כזה. ("נוס": הרב דיבר על רבין באופן אישי בהערכה רבה ובנימה של חברות). מישהו שיבש את דעתו של רבין. זהו ההסבר היחיד שאני יכול להסביר את רבין...

בלילשבת התכנסו הרעייה, הבנות, החתנים והבן ליד מיטת הרב בבית החולים "איכילוב". לתפילת "קבלת שבת" של הבן, רמי ני', קרם "ידיד נפש" בנעימה המסורתית מלאת הערגה. אחר־כך שרו "לכה דודי" במנגינה האהובה על הרב. בתום התפילה קידש רמי על היין ותחיה תתי' הרכיבה את שפתי אביה בטיפות מיין הקידוש. ואז ביקש שישירו "שלום עליכם מלאכי השלום", "במנגינה ששרו בשבתה התעופה של ורשה", של הזמר החסיד ר' אברהם פריד. בשעה 11.00 בלילה נרדם והמשפחה יצאה להחליף כוח בדירתה הסמוכה. במקום נשארו חתנו כבנו, ד"ר ישראל תמרי (פרדיולוג) ורעייתו הבת, ררורית. בעשרה לשתיים נבנסה האחות לחדר והבחינה כי המוניטור מצביע על אי סדירות בפעימות הלב. היא החלה לעסות לו את החזה ואז פקח את עיניו, שאל "מה קרה" והסתלק במיתת נשיקה.

□□□

ליד בית העלמין בסנהדריה, ירושלים אחת התחנות של הלוויה בדרכה "לחלקת הצדיקים" בהר הזיתים, התקהל קהל אלפים מכל גווני הציבור. פגשתי שם את ח.כ. מלידיתי ירושלים בן הישוב הוותיק: "אני רואה לצערי כמה פסיעות אחרי האחרון ולנצל את ההזדמנות הזאת לבקש ממנו סליחה.... הדברים אינם כה פשוטים..." ברקע נשמע הספדו של גיס הרב, רבה הראשי של חיפה, הרב שאר־ישוב בן שליט"א: "פעם אמר לנו, כאשר שאלנו אותו למה לך להיכנס לנושאים השנויים במחלוקת – אני מוכן לסכן את חלקי בעולם הבא ולהציל יהודי..." בעיניו של ח.ל. ניקוז דמעות ונינעוץ בראשו.

בסמוך עמד מי שהיה מנכ"ל הרבנות הראשית הרב איתן אייזמן, והחליף דברים עם מכרים על אישיותו של הרב: "כולם היו יפ־נפש והוא עשה את המלאכה קשה. עסק בנתונות, עסק במממדים ובכל הבעיות שאיש לא רצה לגעוץ בהן".

רמי גורן: עכשיו אני כבר יכול לספר. כאשר אבא הדפיס את נימוקיו ב"פרשת האח והאחות" הוא עשה אותי שליח למסור לאישיות מרכזית ביותר ב"עדה החרדית". כעבור זמן־מה באתי אליו לקחת את זה בחזרה. הוא מסר לי את זה עטוף בנייר עתון ואמר לי: "דברי אלוקים חיים"... לא עבר שבוע, והוא היה בין אלה שקראו קריעה בהפגנה ההידועה שיזמה אז ה"עדה החרדית". (ידידי הטוב העתונאי רב המוניטין, שלמה נקדימון עומד להוציא בקרוב ספר על הגר"ש גורן ואין ספק שהגילויים בו לא יעמו

לאנשים רבים, לפחות בפרק הזה של "פרשת האח והאחות").

הרב יהושוע בן־מאיר: הרב תמיד היה מסביר לנו, כי לכל מקרה יש את הסיכון המקצועי שלו. כך, למשל, אם מישהו רוצה להיות צנתן, הוא צריך לקחת בחשבון את האפשרות שהוא יסבור יד או רגל באחת הצנתות. רב צריך לקחת בחשבון שהוא עלול לסכן את העולם הבא שלו, ואם הוא אינו מוכן לכך אז שלא יהיה רב...

ולאחר שסמעתי עשרות סיפורים על הרב, שחשפו פנים רבות של חסד, רגישות, מסירות־נפש ממש ואוקיינוס של גדלות תורה על כל מכמניה, שאלתי את תנן פורת, שהיה לו קטעים מרגשים ביותר עם הרב במלחמתם ישראל, כיצד הסביר את הבוטות שאיפיינה אותו בשיג ושיח שהיה לו עם יריביו? "תענין – השיב לי – במסכת תענית דף ד' עמוד א', ובראש ורומה היו דבריו של הרב יעקב ספיירא ("מרכז הרב"): "...ואמר רבא: האי צורבא מרבנן דרתח, אוריית'א הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר: "הלא כה דברי כאש נאם ה'". ואמר רב אשי: כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם, שנאמר: "וכפסיס יפוצץ סלע". אמר לו רבי אבא לרב אשי: אתון מתחם מתיתנו להי אנן מהכא מתנינן לה, דכתיב: "ארץ אשר אבניה ברזל", אל תקרי "אבניה" אלא "בוניה"... על המשפט "אוריית'א מרתחא ליה" אומר רש"י: "שיש לו רוחב לב מתוך תורתו ומשים ללבו יותר משאר בני־אדם וכמ"ל דחייבין לדונו לכף זכות". על אות כמה וכמה אדם שנוסף על היותו תלמיד חכם בשיעור קומה עצום, שכולם הכיר בכך – היה גם עילוי מופלג וחריף, שרק מעטים היו רוגמתו בדור הזה, שהייבין אנו לדונו לכל זכות.

□□□

בעוד הוא היה מטרה לחיצים של הציבור החרדי, בעיקר ה"ליטאי", על שהתיר במקום שיש להחמיר הנה מתברר, כי בחייו הפרטיים החמיר עם עצמו כפי שרק נודדים נהגו כך. כאשר ביקשו להוריד בשבת את גופת הרב לקומת המרתף בבית החולים במעלית שבת, עצר חתנו ד"ר תמרי את עובדי בית החולים מלעשות זאת: "בכל חיי הקפיד שלא לנסוע במעליית שבת, אז רווקא במותו נפר את רצונו", וכך הורידוהו בידיים למקום המיועד.

בכל פעם שנאלץ היה לשבות בשבת ביפן החמיר איש" (עוד בצעירותו ייצג את עמדת בעל "החזון איש" בוויכוח הגדול שהתנהל על חישובי הזמן במזרח החדוק) באומרו, כי "ככה פסק "החזון איש" והוא הרי לא היה קוטל קנים...".

לעזריה האישיים ומנהלי לשכתו בצה"ל וברבנות הראשית ים של סיפורים על מעשי החסד של הרב ורגישותו לכל קשה־יום. אריה שלום ורב קופטיו וכמותם כל אלה שעברו בדלת אמותיו, מספרים על סכומי עתק ממש שחילק בגמ"חים למשפחות מרוטות ילדים בירושלים ובמיוחד ב"מאה שערים". "משפחות מבתי התולים. הרב נאות להפצירות לברך את החולה, ניגש אליו רכן עליו ולחש משהו באוזנו והמשיך בסיור בבית החולים. למחרת, כאשר אחת האחיות ניגשה לספל במכונת הנשמה, היא הבחינה כי החולה מעפעף בעיניו ויכאשר התבוננה בו, הוא ביקשה לשתות כוס תה. נרגשת ממה שעיניה רואות, הפילה האחות, את כל מה שהיה בידה ורצה להזעיק את הרופאים... בתוך זמן קצר שוחרר החולה מבית החולים וסיפר למתעניינים, כי הוא הב את חייו להרב נורן. למרבה הצער נפטר החולה כעבור מספר שנים במחלת הסרטן...

לפני כשנה כאשר אברה נערה, תלמידת מוסד חרדי בניו־יורק באחד ה"פארקים" במהלך טיול ל"ג בעומר, טילפן ראדמו"ר מספינקא שליט"א לאחד ממכריו שמשמעו הולך לפניו כמי שנכי בחכמת הסוד, וביקשו שיסייע בידו לאתר את הנערה. המכר ברוב עוצותנותו קסבירי, כי, אין בידו לעזור והיפנה אותו לדרב נורן. האדמו"ר טילפן אל הרב והוא נענה לבקשה. אמר את מה שאמר ובתוך זמן קצר הנערה נמצאה.

לתחנו ד"ר תמרי את הסיפורים הללו בגרב חריגים והוא מוסיף מיידע אישי על ילד משכונת התקווה שהוגדר על־ידי הרופאים כשכ"ג מרע. רבנים מבני עדתו סרבו להגיע למיטת חוליו ואז פנתה המשפחה אל הרב, שהתייחד עם הנער ולאחר מספר ימים הבריא, בתגיבת בר המצוה שלו. הרב אורח כבוד ובדרכו, כך: לשמח את הילד הביא עמו מתנה שלשאת אותה נדרשו כמה ידיים.

□□□

בסערת רוחו נפגעו, כידוע, לא בעטים, ביניהם גם ניסו. הרב שאר־ישוב כהן, שברוב אצילותו היה מהנעלבים ואינם עולבים ונזהר מלהסיב מלהמה גם בשעות הקשות ביותר. יהיה זה מלאכותי שלא להתייחס לפרשה זו. שהכל ידעו עליה. אלא שרק מעטים יודעים את הסוף.

לפני מפר שבועות התקיימה בירושלים אזכרה לאשת "הנזיר", "צדוקת הדידוה הרבנית שרה כהן ע"ה. בכל ימי הזכרון הללו הרב גורן, חתנה, ניהל את סדר התפילות ואמירת התהילים, שכן, הבן, הרב שאר־ישוב כהן בהיותו כהן לא יכול היה להיכנס לבית העלמין.

את האזכרה האחרונה התקשה הרב להנחות בשל מחלתו הממכנית. את האזכרה ערך הרב יוסף טולידנו, מי שהיה נאמן ביתו של "הנזיר". בתום האזכרה ביקש הרב זצ"ל שיקראו אליו את ניסו, את הרב שאר־ישוב כהן מפני שהוא אישית מתקשה לגשת אליו. כאשר הרב כהן הגיע פנה אליו הרב: "אני מבקש ממך סליחה מחילה וכפרה". הרב כהן השיב לו: "הרי כל יום לפני "קריאת שמע" שעל "המיטה אני אומר "הרריני מוחל וסולח. אני אומר זאת ואני מתכוון לכך". ואז הרב גורן חזר על בקשת הסליחה שלוש פעמים והרב שאר־ישוב כהן נרגש מהמעמד הקשה השיב מיד: "מה שהיה בינינו כאילו לא היה...". הרב גורן פרץ בבכי, נפל על כתפי ניסו וכך נפרדו שניהם מתוך אהבה ורעות.

□□□

לפני כחודשיים הגיע הרב כמנהגו מידי בוקר להתפלל "שחרית" בבית הכנסת "סומסיות" פתח את ה"סטנדר" והופתע לגלות כי התפילין של רש"י"הרב הניח גם תפילין של רבינו תם) נעלמו משם וכל הניסיונות למצאם עלו בתוהו. התפילין הללו היו מיוחדים במינם, עם הקפדות חמורות על כל מרכיביו ואת הפרשיות כתב סופרו של מרן בעל "החוזר־איש" ורוגמתם יש רק חמישה בכל ישראל. הרב ראה באובדן התפילין את שאינו מבשר טוב והדבר גרם לו עגמת נפש רבה. בני־ביתו "גייסו" מיד את אחד מקורבני הנאמנים כדי שיעמול להשיג בשביל הרב תפילין מהודרות שישוו ברמתן לאלו שאבדו לו. את התפילין החדשות הרב לא הספיק להניח הם יעברו במתנה לנכד, דוד ני', בנו של רמי, שבקרוב ייכנס למצוות. הנכד ברוך כשרונות שהסבא שיחק עמו ברוך ובאהבה אין קץ וייחד לו שעות לימוד משותפות, חש באבדן הגדול והוא מבקש לדעת מי ירבד אותו במקום הסבא בסעודת "בר המצוה".

השבוע, בימי השבעה התרפקה המשפחה על הימים הנרולים של ראש המשפחה ועל הסיפורים ששפכו אותה משעות הבוקר המוקדמות עד חצות לילה. באחת האנתתות חזרו לעיין בהסכמה שכתב הראי"ה קוק זצ"ל לספרו של הגר"ש גורן זצ"ל "נזר הקודש" ועל הרמב"ם הלכות פסולי המקדש) ומעיניהם זלגו הדמעות: "הנה הלום ראית שתיל קודש זית רענן עולה ופורח על הררי ציון, הלא הוא אחד מיחידי הסגולה בין צעירי תופשי תורה"ק ושוקדיה אשר בעיר עז לנו, פה עקר"ת ירושלים עה"ק תובבא. תתן תורה נעלה, העילוי המצויין בדור עדיו לנאון ולתפארת גדולה בישראל, מו"ה שלמה בהרב ר' אברהם נאאמ"ך שליט"א... ויהיה מהיחידים העומדים לנס בין גדולי ישראל נאוני הדור...".

התארוך שהראי"ה קוק זצ"ל כתב את דברי השבח הללו – כ"ד מרחשון תרצ"ה. בכ"ד מרחשון עלה הגר"ש גורן לגנזי מרומים. תנצב"ה.